

Bài d i đây là tâm tình c a anh H, m t ng i bà con trong h đã k cho nghe, PTV chép i.

Tr a ngày 30 tháng 4 năm 1975 tôi đang ng i trong căng tin c a nhà máy Hoá Ch t Vi t Trì thì tai nghe nh ng ti ng la hét m ĩ vui nh n t phòng thông tin c a Công Đoàn nhà máy. “Th ng r i... Ta th ng r i... D ng Văn Minh đ u hàng r i.” Tôi b d c c n c chè và cùng vài ng i ch y v i ra xem chuy n gì. M t nhóm công nhân đang vây chung quanh anh Minh, th ký Công Đoàn cho bi t tin v a nh n đ c qua đài Ti ng Nói Vi t Nam là quân ta đã chi m đ c Dinh Đ c L p, b t D ng Văn Minh ph i tuyên b đ u hàng. Nghe v y, nh ng ti ng hét l n vui m ng m t l n n a l i vang lên. Nh ng ngày tr c đây, k t sau tr n đánh vào Buôn Mê Thu t, Đoàn Thanh Niên Lao Đ ng H Chí Minh c a nhà máy đã làm m t áp phích l n v b n đ c a 44 T nh mi n Nam Vi t Nam C ng Hòa và d ng nó g n c ng ra vào. Trên t m áp phích đó, c m i khi đ c tin quân ta gi i phóng thêm t nh nào thì l p t nh đó đ c v m t lá c Đ sao Vàng ngay. Tôi đã th y càng lúc càng nhi u lá c Đ sao Vàng xu t hi n trên t m áp phích ch trong m t th i gian ng n đ n n i ph i hoài nghi, dù không nói ra m t. Bây gi , đ i u nghi ng đó đã th t r i, m ng quá đi. Thôi t nay là h t chi n tranh và nh ng thanh niên mi n B c s không còn ph i xuôi Nam chi n đ u trong chi n tr ng B n a. Và đ i u quan tr ng tôi s g p l i ng i cha ru t đã xa cách gia đình t i 21 năm r i. Hôm đó, nh đ cùng chào m ng v i ni m vui l n c a đ t n c, tr nh ng khâu c n ph i v n hành máy ch y liên t c còn t t c các khâu lao đ ng trong các phân x ng và các phòng ban khác đ c ban lãnh đ o nhà máy cho ngh vi c s m đ mang tin vui v cho gia đình bi t. Tôi phóng nhanh xe đ p v nhà báo tin cho m tôi bi t ngay tin vui này.

V đ n nhà, đ t xe vào trong, ch a k p khoe tin thì m tôi đã nói: “Sao nay con v s m v y? B đ i vào t i Sài Gòn r i con bi t ch a?”. Tôi tr l i m là đã bi t, đ c nhà máy cho v s m đ nh k m nghe đây. M tôi ng i bàn sát c a s nh đang suy nghĩ đ i u gì. Tôi c i áo đi ra gi ng n c sau nhà mức n c t m sau đó quay tr vào mà v n th y m tôi ng i yên t i ch . Tôi b c l i bên bà, h i: “U sao v y?” và đ t tay tôi lên trán bà, ti p: “U c m hay sao nói cho con bi t v i”. Nh ng bà nhìn tôi, mi ng c i m m, tr i:

- Không con. Mị khoị mà... có đi u mị đang nghĩ vị thị y con thôi. Không biị t thị y con bây giị trong đó đang nhị thị nào?

Nghe thị, tôi đi mị cái tị gị gị cũ, lị c lị rị i lị y ra tị m ị nh đen trị ng chị p chân dung cha tôi đã cũ, ị vàng. Trong ị nh, mị t ngị i đàn ông mị c bị đị trị n rị n rị, ánh mị t nghiêm ngị, đị ng cị nh lị đị ng mị t khu nào đó trong thành phị Sài Gòn cị a miị n Nam. Tị m ị nh này là tị m duy nhị t, gia đình nhị n đị c tị cha tôi, khi hai miị n Nam-Bị c còn liên lị c đị c bị ng thị tị.

Cha tôi, mị t chiị n binh trong lị c lị ng Dù thuị c quân đị i Liên Hiị p Pháp. Nhị ng ngày cuị i cuị c chiị n năm 1954, đị n vị ông đị c máy bay thị xuị ng tị p sị c cho căn cị Đị n Biên Phị đang bị vây hãm đị không lâu sau đó, căn cị nị y lị t vào tay bị đị i Viị t Minh. May mị n thoát chị t, bị bị t làm tù binh rị i ông đị c trị tị do và theo đị n vị quay vị Hà Nị i. Nhị ng ngày cuị i cị a Hiị p Đị nh Geneva, ông đã cho ngị i vị quê Sị n Tây đón mị con tôi lên đị cùng ông vào miị n Nam nhị ng chuyị n không thành, ông phị i theo đị n vị vô Sai Gòn trị c. Thị c ra chuyị n đi ra Hà Nị i khi đó, đoàn ngị i làng có hai mị con tôi đã bị cán bị Viị t Minh lị a đị a vào tị m trú trong khu rị ng vị ng. Khi đoàn ngị i đị c phép ra khị i rị ng thì thị hị n di cị đã qua, gia đình bị chia cị t tị đó lúc tôi mị i đị c gị n mị t tuị i.

Hai mị con quay trị vị Hà Nị i sị ng trong gian nhà cị a ông ngoị i tôi. Là dân thành thị, mị tôi biị t cị t may quị n áo rị t khéo và nhị cái khéo tay này mà bà đã nuôi tôi ăn hị c. Tôi đị c nghe kị là các cán bị đã tìm bà đị đị t may quị n áo cho hị rị i khi các Hị p Tác Xã May Mị c giị i thị, bà đã tìm mua sị hị u thị c thị đị c mị t máy may cũ và nhị vị y mà cuị c sị ng đị vị t vị so vị i nhiị u ngị i khác. Tuị i ị u thị cị a tôi gị n liị n vị i thành phị Hà Nị i tị nhị ng làn sị ng mị buị i ban mai trên mị t Hị Tây, mùi không khí đị ng phị quyị n vị i lá cây sau các cị n mị a rào. Nhị ng buị i trị a mùa Hị, trị n mị đi chị i, tôi cùng chúng bị n đi lang thang vào vị n bách thú, quanh bị hị hoị c trị lên nhị ng cây bên vị đị ng đị tìm bị t các chim non trong tị. Có khi rình ném đá vào nhà hàng xóm buị i nghị trị a đị rị i cị bị n ù té chị y khi chị gia mị cị a ra nhìn. Khi tuị i lị n hị n, tôi mị i nhị n ra nhị ng khác biị t giị a mình và các bị n đị ng trang lị a mị i lị n nghe chuyị n chiị n tranh vị miị n Nam. Có nhị ng buị i sinh hoị t chung mà ngị i phị trách không cho tôi tham đị. Lúc đó, tôi cũng không hiị u tị i sao? Có khi vị hị i mị thì bà chị nói: “Thôi con, hị không cho thì vị nhà vị i mị”. Rị i nhị ng năm chiị n tranh lan ra miị n Bị c. Máy bay Mị ném bom nhiị u nị i và ngay ị cị Hà Nị i nị a. Nhị ng đị t bom chùm tuị t tị trên mây rị i xuị ng đã phá huị nhiị u khu phị lị n. Cị nh ngị i chị t mị t xác trong các đị ng gị ch vị n cùng lị a khói cháy nghi ngút khiị n ai cũng sị. Đành phị i kéo nhau đi sị tán vị các miị n quê cho an toàn. Hai mị con tôi vị quê nị i trong mị t làng ị tị nh Sị n Tây cũ. Đây là vùng bán sị n đị a có ruị ng có vị n cùng các núi đị i rị t đị p. Trong làng có nhiị u đị a thiị u niên trị c tuị i tôi và tôi rị t muị n làm bị n cùng chị i vị i chúng nhị ng hị không thích tôi ra mị t. Trị em đã vị y mà ngị i lị n cũng nói xị u, đêm sau lị ng mị tôi mị i khi hị gị p mị t nhau trên đị ng hoị c trong phiịn chị. Tôi đành kị t bị n vị i mị thôi, không ai khác.

Đ ị n tu ị i tr ị ị ng thành, th ị y nhi ị u thanh niên xung phong vào b ị đ ị i, tôi cũng gi ị tay xung phong nh ị ng b ị cán b ị trong Ban Tủy ị n Quân t ị ch ị i. Tu ị i thanh niên, hình ị nh ng ị ị lính v ị i cây súng cu ị n hút tôi ị m nh ị ng h ị không nh ị n thì đành ch ị u. V ị k ị ị i cho m ị tôi bi ị t, bà chép mi ị ng nói làm sao h ị cho con vào b ị đ ị i đ ị ị c r ị trách kh ị : “Có m ị i m ị t mình m ị mà con đ ị nh b ị đi sao!”. Tôi r ị t ch ị t v ị t khi xin m ị t vi ị c làm. Đ ị n g ị i t ị n tay nhi ị u n ị i mà không h ị có chút h ị i báo làm tôi bu ị n. Không ị thân đã ị n ị i c ị đ ị m ph ị i nuôi mình mãi nh ị ng đi xin vi ị c không ra. Tôi có lúc nh ị th ị m ch ị c s ị mình đ ị n ph ị i làm ru ị ng nh ị ng ru ị ng, nhà cũng không có. May m ị n làm sao, m ị tôi tình c ị g ị p ị i m ị t ng ị ị b ị n h ị c cũ v ị i bà năm x ị a khi còn tr ị . Ng ị ị i này nay là m ị t cán b ị cao c ị p và nh ị s ị giúp đ ị c ị a ông ta, tôi đã vào làm vi ị c trong nhà máy Hoá Ch ị t Vi ị t Trì. R ị i cũng nh ị ông ta giúp mà tôi m ị i đ ị ị c công đoàn nhà máy phân cho m ị t phòng nh ị trong khu t ị p th ị . Tôi đ ị a m ị lên đó cùng s ị ng chung.

Hai tháng sau cái ngày chi ị n th ị ng, m ị tôi v ị ị i Hà N ị i đ ị dò h ị i tung tích cha tôi. Trong h ị hàng bên n ị i, có ng ị ị i vào mi ị n Nam công tác và qua đó đã tìm đ ị ị c các thân nhân theo các đ ị a ch ị cũ năm x ị a. Khi quay tr ị ị i mi ị n B ị c, ng ị ị i bà con này g ị p bà và cho bi ị t các tin t ị c v ị cha tôi. Theo đó, ông là m ị t sĩ quan quân đ ị i cao c ị p c ị a chính quy ị n mi ị n Nam và đã ph ị i b ị h ị c t ị p c ị i t ị o. Thêm m ị t tin n ị a, ông đã ị p gia đình khác và có đ ị ị c hai ng ị ị i con gái. Quay v ị nhà m ị tôi cho bi ị t tin và khi k ị chuy ị n, không hi ị u vì nghĩ đ ị n vi ị c h ị c t ị p c ị i t ị o r ị i liên t ị ị ng nh ị ng c ị nh tù t ị i c ị a cha tôi năm x ị a lúc b ị b ị t làm tù binh hay vì cảm c ị nh thân ph ị n mà m ị tôi khóc r ị t nhi ị u.

Tôi đ ị m ị đ ị ng khóc nh ị ng r ị i tôi cũng khóc theo m ị .

M ị tôi r ị t mu ị n đi vào mi ị n Nam ngay đ ị bi ị t thêm các tin t ị c v ị th ị y tôi nh ị ng khi đó giao thông hai mi ị n còn khó khăn ị m, v ị n còn h ị n ch ị ch ị ị u tiên cho nh ị ng cán b ị đi công tác. Đ ị ị ng xuyên Vi ị t nhi ị u n ị i ph ị i s ị a ch ị a và đ ị ị ng s ị t nhi ị u vùng đã m ị t h ị n t ị lâu. Chi ị n tranh bao năm tr ị i đâu ph ị i m ị t s ị m m ị t chi ị u thông đ ị ị ng ngay đ ị ị c. C ị n háo h ị c vào mi ị n Nam đ ị tìm g ị p cha tôi cùng gia đình riêng c ị a ông cũng đ ị n ngu ị ngoại trong lòng m ị tôi. Tôi v ị n t ị p t ị c đi làm, cũng không h ị nghĩ là có ngày mình đ ị t chân vào mi ị n Nam và thành ph ị Sài gòn. Nhà máy Hoá Ch ị t Vi ị t Trì t ị ch ị c m ị t cu ị c h ị p ị n có s ị tham đ ị c ị a cán b ị T ị ng C ị c Hóa Ch ị t t ị trung ị ị ng v ị ch ị trì. Theo đó, nhà n ị ị c c ị n khá đông cán b ị và công nhân viên trong ngành xung phong vào t ị p qu ị n các nhà máy hóa ch ị t trong mi ị n Nam. Tin v ị m ị t x ị h ị i mi ị n Nam đói nghèo, ị c h ị u do chính mi ị ng nh ị ng b ị đ ị i mi ị n B ị c t ị chi ị n tr ị ị ng mi ị n Nam tr ị v ị k ị ị i trong các tháng tr ị ị c đã làm con s ị ng ị ị i xung phong ch ị đ ị m đ ị ị c trên đ ị u ngón tay. Ai cũng s ị kh ị , s ị ph ị i xa gia đình đ ị đ ị n công tác trong vùng đ ị t đói nghèo đ ị n n ị i c ị bát ăn c ị m cũng không có. K ị t qu ị , công đoàn nhà máy ph ị i h ị p và xét hoàn c ị nh t ị ng ng ị ị i m ị t đ ị ch ị đ ị nh b ị t bu ị c. Tên tôi đã đ ị ị c h ị ch ị n, đành ph ị i chu ị n b ị hành lý đ ị theo đoàn vào Nam dù tôi không mu ị n.

Đ ị ng s t v n ch a s a xong, chúng tôi 18 ng ị ị ng ị n m chung v ị hành lý trong chi c xe t ị Molotova cũ k c a đoàn xe vào mi n Nam. Trên xe tuy m t nh ng có cái thú ng ị ng m c nh hai bên d c đ ị ng. Chúng tôi qua nhi u vùng, đ a danh tr c gi ch nghe tên trên báo. H bom, c u s p, đ ị ng b b c t ng t ng nh a, các khu dân c , ch ... xu t hi n đây đó d c theo các đ n đ ị ng xe qua. ị các vùng xa th đô, ng ị i dân lam lũ, nghèo kh , thi u th n l rõ trên ánh m t, qu n áo và khung c nh s ng. Mi n B c quê h ị ng xã h ị ch nghĩa còn nh v y thì mi n Nam ch c ch n ph ị nghèo, thi u th n ghê g m. T t c cũng do chi n tranh, do đ qu c M reo r c mà ra..., ng ị i đi chung trên xe k t lu n.

Xe v a vào đ a gi ị mi n Nam, chúng tôi đã b m tay nhau nhìn khung c nh m ị. Nhà c a ng ị i dân cùng các công trình đô th nh c u, đ ị ng g n các tr c l giao thông trông đ p và văn minh h n h n mi n B c. Đi r ị ngh ng ị r ị đi ti p cho đ n khi đoàn xe đ n đ ị c khu công nghi p Biên Hoà. Có quá nhi u nhà máy t ị đây. Đoàn 18 ng ị i chúng tôi nhìn ngang nhìn d c t ng d ị nhà máy trong khu v c này và tuy không ai nói v ị ai nh ng đ u tr m tr tr c công nghi p mi n Nam. R ị chúng tôi đ ị c phân công vào công tác trong m t nhà máy có cái tên VICACO. M t nhà máy s n xu t ch t Sút (NaOH) t mu ị bi n và c Acid Chlohidric (HCL) n a. M t nhà máy b ngoài trông r t nh mà không ng bên trong l ị l p đ t các máy móc t i tân, s n xu t đ ị c các hóa ch t v ị s n l ị ng, hàm l ị ng r t cao g p nhi u l n so v ị công ngh t ị mi n B c. Chúng tôi ng c nhiên và ng m thán ph c trong b ng. Nhìn nh ng công nhân mi n Nam đang làm vi c t ị đây r ị sau đó làm vi c chung v ị h , tôi m ị th y ng ị i dân mi n Nam khác xa ng ị i dân mi n B c. Ki n th c chuyên môn và xã h ị c a h h n h n chúng tôi. K s h n h n k s ị mi n B c và công nhân cũng v y. M t s r t r e, c n th n t nhiên n y sinh trong đoàn ti p qu n chúng tôi. Ai cũng s ng ị i trong nhà máy t ị mi n Nam này bi t trình đ th c s c a c đ ị c chúng tôi. S h c ị i, n ị lo chính trong lòng vì đ u gì mình cũng thu c phía chi n th ng. V n m ngh trong căn phòng mà đ ị c bi t tr c đây là các phòng dành cho công nhân ng qua đêm n u ph ị ị l ị tăng ca, tôi suy nghĩ xã h ị mi n Nam không h l c h u v công ngh v con ng ị i... nh l ị nói tr c gi v n đ ị c nghe. Ngay c trong bu ị h p khi ch n ng ị i xung phong vào ti p qu n, cán b ngành t trung ị ng cũng đã nói nh v y khi đ ng viên cán b công nhân viên. Nh ng d ị nhà ngh đ y đ ti n nghi t các trang b nh bàn gh , gi ị ng ng , qu t tr n, phòng v sinh, đèn chi u... ị đây, trong khu v c khép kín c a khu công ngh còn đ ị c nh v y thì trong thành ph Sài gòn ch c ch n ph ị r t đ p. Tôi cũng ch a nghĩ s ra sao khi tìm g p đ ị c hai cô em gái tôi.

R ị m t ngày tôi theo đoàn vào làm các th t c công tác trong m t toà nhà T ng C c Hoá Ch t v a ti p qu n nay tr thành tr s c a Công Ty Hóa Ch t C B n mi n Nam n m g n ch B n Thành. L n đ u tiên trong đ i tôi bi t đ n thang máy khi lên m t phòng tu t trên t ng th ị ng. Sau khi làm xong các gi y t và th t c, chúng tôi đ ị c tho ị mái đi thăm ph xá. Ngay t lúc còn ng ị trên xe buýt nhìn c nh v t d c theo đ ị ng và khu ph d n vào Sài gòn tôi đã th y v ị t tr ị nhi u l n so v ị th đô Hà N ị. M t v b ngoài sáng s a, văn minh l ra t cách ph c s c, sinh ho t c a ng ị i dân mi n Nam. Gi đây đi b trên các con đ ị ng trong khu trung tâm thành ph m ị th y b n thân tôi, m t ng ị i dân mi n B c quá s c l c h u, nghèo nàn... t b cánh (qu n áo) trên ng ị i. Tôi rõ ràng xa l v ị các ti n nghi đang đ ị c ng ị i dân trong thành ph

này s d ng. Bên v đ ng và trong các c a hi u sang tr ng đ y p hàng hoá th t đ p và m i l l n đ u chúng tôi đ c th y. Có ti n c vi c vào mua tho i mái khác h n v i c nh chen chúc đ ch đ c t i l t mua s hàng ít i nh c nh th ng th y c các khu ph ngoài mi n B c. Ph xá thì thôi, nh ng tòa nhà to đ p th p thoáng sau dòng xe g n máy ch y h i h trên đ ng. Khung c nh y nh n c ngoài, m t ng i trong đoàn chúng tôi nói nh cho nhau cùng nghe. Tôi b i r i ng m nhìn các cô gái mi n Nam nói chính xác là cô gái Sài gòn đang d o b c trên đ ng. H đ p quá s c, nh tiên... t đáng đ i u, mái tóc, y ph c m c trên ng i và nh t là khuôn m t c a h l rõ v sung túc đài các so v i nh ng n cán b tr trong đoàn chúng tôi. Tôi m m c i, nghĩ th m hai cô em gái tôi trong này cũng v y. Tôi âm th m tách ra kh i đoàn đ t mình đi theo ý mu n. Tôi đi r o qua nhi u con ph Sài Gòn r i th y m i chân, tôi l y can đ m b c vào m t hàng n c th t đ p g n m t giao l l n, có tên là Cafe Minirex. Ch n m t bàn sát khung c a kính trong su t có th nhìn rõ ng i đi bên ngoài, tôi quan sát chung quanh. Bàn gh , các bình hoa, qu y thu ngân, khách cùng vách t ng trang trí c nh m t r ng cây th t đ p... th t không khác m t ti m n c ngoài trong phim nh. Ch t m t ng i h u bàn b c đ n, g t đ u chào tôi r i h i:

- Th a ông, ông dùng chi?

Tr i i! Ng i h u bàn này quá l ch s khi ti p xúc v i khách hàng th t khác h n v i cung cách c a m u d ch viên trong các ti m ăn ngoài mi n B c. Tôi l i nghĩ, hay ông ta bi t tôi là cán b ch đ m i qua qu n áo m c trên ng i nên x ng hô nh v y? Tôi g i n c u ng và ng m đ ý xem sao. Nh ng không, b t c có khách nào vào quán, ng i h u bàn này cũng m t cách ti p đón nh v y. R t t nhiên, l ch s mà không khúm núm ho c hách d ch.

M t thay đ i đã đ n trong lòng tôi mà tôi bi t đ i u này cũng s đ n v i b t k ng i nào t mi n B c xã h i ch nghĩa khi đ t chân vào mi n Nam t th i k đó. Sài Gòn hay nói r ng ra c mi n Nam không ph i là m t xã h i l c h u, nghèo nàn, đói kh , đ y r y c nh ng i bóc l t ng i nh bao lâu nay ng i dân mi n B c đ c (hay b) báo chí, đài phát thanh Hà N i... mô t v con ng i và xã h i c a ch đ Ng y quy n tay sai đ qu c M . Đây là mô hình c a m t xã h i văn minh và ng i nào đ c s ng trong xã h i này qu th t may m n h n s ng xã h i xã h i ch nghĩa t i mi n B c. Ti c thay! M t xã h i nh v y l i v a b c p m t đi.

Ph m Th ng Vũ